

Chaos in Europa

De 750 miljard Euro die de EU-leiders maandagochtend aankondigden ter redding van Club Med bereiken een paar dagen of weken van uitstel, maar geen afstel. De fiches moeten trouwens nog worden geleend voordat ze kunnen worden ingezet; de EU heeft zelf maar 60 miljard vrij geld en moet voor het overige gaan lenen bij de lidstaten. Daarom kwam de eerste actie op maandag niet van de EU, maar van de Europese Centrale Bank (ECB) die steunaankopen deed van Griekse schuld. Dat is waarschijnlijk in strijd met het Verdrag van Maastricht en gaat in ieder geval in tegen alle regels van de monetaire economie. Centrale Banken horen afstand te bewaren tot de ministers van financiën, en onafhankelijk te blijven van de leenpolitiek van de overheid. De betreuenswaardige acties van de ECB op maandag 10 mei maken de kans groter dat de publieke opinie in Duitsland en Nederland nog negatiever wordt over al deze pogingen om het onvermijdelijke uit te stellen. Dat wordt dan een extra bron van onzekerheid: kan de EU het beloofde geld ophalen in alle lidstaten?

De politici zijn druk met de schulden, want dat is het meest urgent, maar tegelijk zijn Griekenland, Portugal en Spanje ook veel te duur geworden om met succes te kunnen exporteren. Zonder export geen groei, zonder groei niet meer belastingontvangsten, en zonder meer belastinggeld geen schijn van kans om rente te betalen op een explosief groeiende schuld. Daarom staan er twee onderwerpen op de agenda: een ordelijke herfinanciering van de schulden en een snel recept om de drie landen weer concurrerend te maken.

Vroeger konden landen devalueren en dan waren ze in één klap een stuk goedkoper. Met de Euro kan dat niet meer. Opnieuw eigen geld drukken is een nachtmerrie en leidt tot een compleet nationaal faillissement. Immers, als Griekenland weer Drachma's uitgeeft en bedrijven toestaat om hun personeel met goedkoop, eigen geld te betalen, zullen de werknemers eisen dat hun leningen en hypotheeklen ook worden omgezet in het nieuwe geld. Maar overheid en banken hebben geleend in Euro's en de buitenlandse schuldeisers willen niet horen van aflossen met lokaal papiergeld. Alle banken vallen dan om, en de rente op de nieuwe Drachma wordt heel hoog.

Er is één ander recept om een land weer goedkoop en concurrerend te maken en het kreeg vorige week een aanbeveling van Domingo Cavallo, gerespecteerd oud-minister van financiën in Argentinië. Geen pijnloos medicijn, maar Cavallo weet uit ervaring hoe rampzalig het alternatief is van een chaotisch faillissement en een nieuwe munt. Cavallo's noodplan: verhoog de BTW tot 25 procent in Griekenland en Portugal (21 procent in Spanje dat minder ziek is) en schaf alle werkgever-premies af. Dat maakt de kosten voor het bedrijfsleven direct zo'n 20 procent goedkoper, zodat de export kan aantrekken (export is altijd vrij van BTW).

In Griekenland vraagt dat om een quantum-sprong bij de belastingdienst. Het hoge tarief is er nu al 23 procent, maar levert gemiddeld niet meer op dan 8.1 procent. Maar als Griekenland de corruptie en belastingontduiking niet wil aanpakken, hoe kunnen wij dat doen vanuit Berlijn of Den Haag? Misschien lukt het niet – Griekenland scoort veel lager dan bij voorbeeld Tunesië en Turkije, zowel op de ranglijst van de Wereldbank voor het zakenklimaat, als bij Transparency International voor de mate van

corruptie. Als de Grieken dat niet kunnen veranderen, waarom moeten wij ze dan helpen om op de pof twee tot drie keer zo welvarend te blijven als die andere twee landen aan de Middellandse zee?

Een hogere BTW voor het binnenland in combinatie met 0 procent werkgeverslasten doet evenveel voor de export en het toerisme als een devaluatie met 20 procent en is veel minder verstorend voor burgers en banken. Maar nog steeds blijft het een illusie dat alle schulden goed zijn voor 100 procent; vanwege het risico dat een faillissement in Griekenland direkt overspoelt naar Portugal en Spanje is het beter om dan tegelijk een herfinanciering te organiseren voor alle drie de landen en te hopen dat Ierland (waar salarissen van hogere ambtenaren al zijn gekort met 15 procent) en Italië (dat wel veel schuld heeft, maar bijna allemaal bij eigen banken en verzekeraars) buiten schot blijven.

Een afboeking op Griekse, Portugese en Spaanse schuld geeft natuurlijk problemen voor de banken, verzekeraars en pensioenfondsen in Frankrijk, Duitsland, en ook Nederland. Laat dan de EU die banken helpen volgens het beproefde recept van nieuwe aandelen in handen van de overheid of eventueel complete nationalisatie. Denk even terug aan de VS in de herfst van 2008. Zolang minister Paulson vage plannen aankondigde om slecht papier op te kopen met belastinggeld bleef de beurs in paniek. Zodra de regering de slag maakte om in plaats daarvan kapitaal te injecteren in insolvente banken, begon het financiële herstel.

De markt weet dat de overheden en het IMF altijd met voorrang hun geld terug willen, zodat "gewone" schuldeisers steeds meer achterin de rij komen te staan. Daarom leiden officiële kredieten vaak tot nog meer paniek in de markt, wanneer ze niet samengaan met een compleet financieel plan. Dus kunnen EU en IMF beter werken aan een ordelijke herfinanciering van de schulden aan de Middellandse zee met gelijktijdig kapitaalsteun of overname door de staat van Westerse banken die verkeerd hebben gegokt. Tegelijk moeten de drie landen goedkoper worden door een onmiddellijke verschuiving van belasting op arbeid naar BTW. Misschien kunnen Italië en Ierland dan aan de tsunami ontsnappen.

Eduard J. Bomhoff is hoogleraar economie aan de Universiteit van Nottingham in Maleisië. Zijn laatste boek over de financiële crisis "Uitgekleed" is verschenen bij Uitgeverij Balans.